

Fysiske levn fra danske koloniseringsforsøg på Nicobarerne

David Rosens første koloni "Frederikshøj" på øen Camorta, 1831

Rosens store træhus blev medbragt fra Tranquebar, hvor dets konstruktion var nøje udtænkt efter inspiration fra Malaysia. De skrå gavle skulle modstå de tropiske storme, der hvert år ramte øerne under monsunen, og huset var hævet over jorden på pæle for at yde beskyttelse mod fugt og vilde dyr. De medbragte materialer måtte dog hurtigt udskiftes, og danskerne søgte hjælp hos nicobarerne, der kendte til udnyttelse af lokale træsorter samt til bedre tækketeknikker. Bygningerne dannede herved rammen om kulturmødet mellem europæerne, de ansatte asiatiske arbejdere og nicobarerne. (Rigsarkivet)

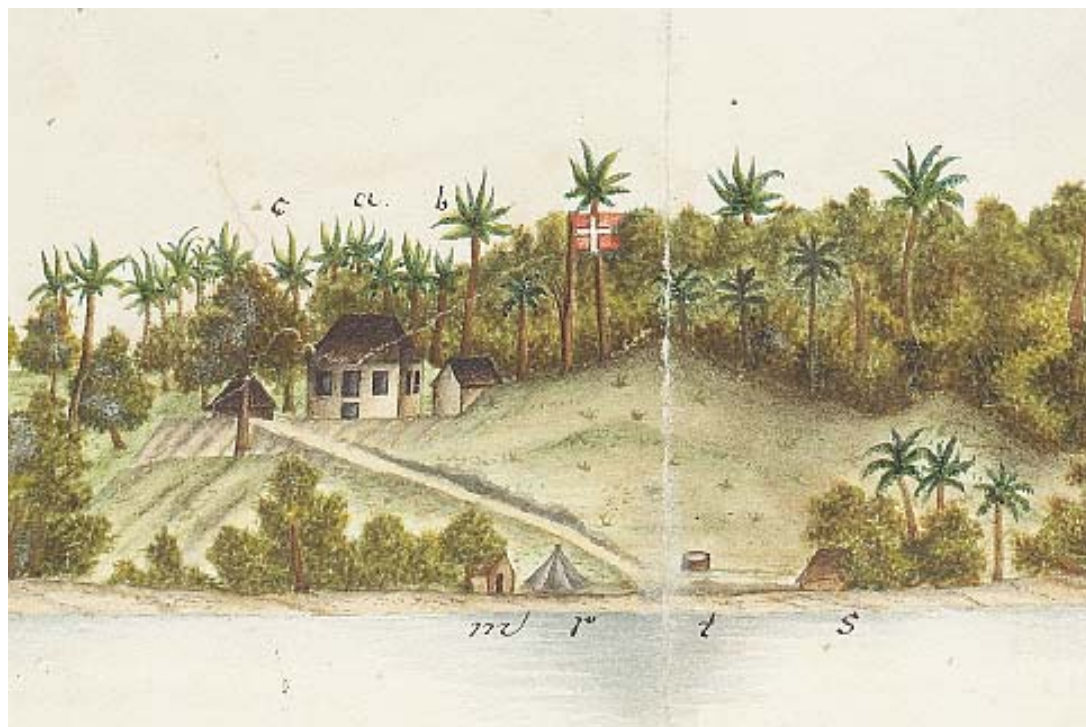
Af museumsinspektør Kjeld Borch Vesth, Danmarks Middelalder & Renæssance/Etnografisk Samling, Nationalmuseet

(projektet udføres af Simon Rastén, Etnografisk Samling)

Delprojektets formål og aktiviteter

Øgruppen Nicobarerne i Den Bengalske Havbugt blev annekteret som dansk koloni 1. januar 1756. På grund af malaria på stedet viste koloniseringen sig at være overmåde vanskelig. Alligevel blev øerne ikke solgt til England sammen med de øvrige besiddelser i Indien i 1845. I stedet blev Galathea 1 sendt til øerne for at gøre endnu et koloniseringsforsøg. Koloniseringen blev endeligt opgivet i 1848, hvor de sidste kolonister blev evakueret. I 1868 overtog England uden protest fra Danmark overhøjheden på øerne.

På grund af omlægningen af Galathea 3's rute samt vanskeligheder med at opnå forskningstilladelse til Nicobarerne er der efter aftale med Bikubenfonden foretaget en revidering af det oprindelige projekt. Den planlagte feltarbejdsdel på Nicobarerne er erstattet af mere omfattende arkivstudier bl.a. i de tyske missionsarkiver i Herrnhut og Halle.

Formålet med projektet har været at kortlægge, beskrive og dokumentere de danske kolonianlæg på Nicobarerne. Undersøgelsen omfatter dels bygninger og andre faste anlæg fra de tidlige koloniseringsforsøg, dels anlæg fra det sidste forsøg i forbindelse med Galathea 1's besøg i 1846.

Et gennemgående tema er kolonisternes planlægning og forsøg på udnyttelse og underlægning af landskabet samt overvindelse af klimaet, der opfattedes som den største hindring for en egentlig kolonisering.

Der er i april-maj 2007 foretaget to ugers undersøgelse i *Das Unitätsarchiv der Evangelischen Brüder-Unität* i Herrnhut og *Die Franckesche Stiftungen zu Halle*, hvorfra der er indhentede scanninger og mikrofilm af relevant materiale. Derudover er foretaget gennemgang og indsamling af arkivalier, kort, fotografier, tegninger og trykt litteratur i *Rigsarkivet*, *Det Kongelige Bibliotek*, *Nationalmuseet*, *Handels- og Søfartsmuseet*, *Kort- og Matrikelstyrelsen* samt *Dronningens Håndbibliotek*.

Opnåede/forventede resultater

Der er dannet et samlet overblik over relevante tilgængelige kilder til belysning af koloniseringsforsøgene af Nicobarerne i den danske periode, og et stort materiale er indsamlet i form af mikrofilm, affotograferinger og scanninger. Samtidige kort og tegninger har i samspil med de skriftlige kilder været udgangspunkt for undersøgelsen af de fire vigtigste koloniseringsforsøg; *Asiatisk Kompagni* (1756-57), *Herrnhuterne* (1768-1787), *David Rosen* (1831-1834) og *Galathea 1* (1846-48).

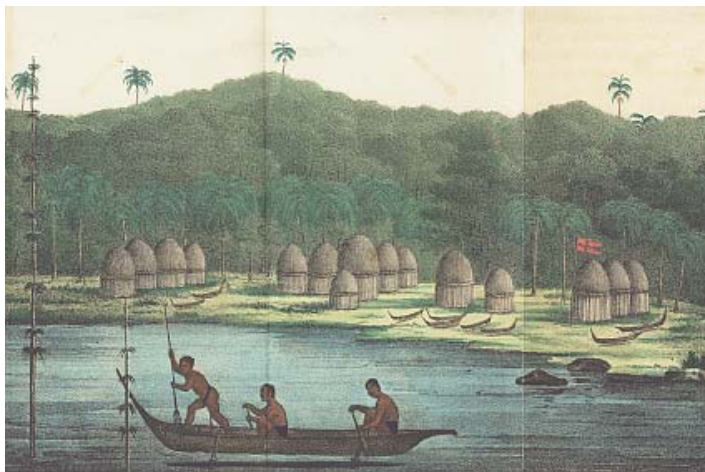
David Rosens koloni "Frederikshavn" på øen Camorta, 1833-34

Til venstre ses den oprindelige, tætte skov og rundt om husene et ryddet område. Man mente, at de febersygdomme, Nicobarerne var berygtede for, stammede fra "uddunster" i skoven. Junglen var derfor den første hindring, der skulle overvindes, og ikke før i slutningen af 1800-tallet opdagedes sammenhængen mellem malaria og myg. Til trods for alle forholdsregler spredtes sygdommen hastigt i den lille koloni, og David Rosen forsøgte flere gange at flytte til bedre egnede steder. Rosen fik dog selv malaria og måtte opgive koloniseringen. Han vendte skuffet hjem til Danmark for at tjene som præst og døjede til sin død med tilbagevendende feberanfald. (Udsnit af illustration i David Rosen: *Erindringer fra mit Ophold paa de Nicobarske Øer med en kort Skildring af Øernes naturlige Beskaffenhed, og deres Indbyggerses Ejendommelighed*, København 1839)

*Landsbyen Malakka på øen
Nancowry med Dannebrog i bag-
grunden*

I lange perioder bestod Danmarks overhøjhed på Nicobarerne i nogle få flag, der var overdraget de såkaldte "kaptajner" i landsbyerne. De blev udpeget som lokale ledere af danskerne og skulle til gengæld hejse flaget, når der kom fremmede skibe forbi. Samtidig skulle de erklære sig tro kongelige undersåtter, hvorefter de fik et formelt certifikat udleveret. Den danske konge, hvad enten han hed Christian eller Frederik, har været fjern for nicobarerne og den underdanighed og respekt om kongekronen, der beskrives af kolonisterne, må nok ses som en overdrivelse. Ikke desto mindre havde certifikaterne og de europæiske gaver som tøj og sølvbeslåede stokke en vigtig betydning blandt nicobarerne. De virkede som statussymboler men benyttedes også som beviser på hæderlighed, når der blev handlet med udefrakommende skibe. Flere af disse originale certifikater er bevaret og findes i dag i Rigsarkivet. (Udsnit af illustration i David Rosen: *Erindringer fra mit Ophold paa de Nicobarske Øer med en kort Skildring af Øernes naturlige Beskaffenhed, og deres Indbyggeres Ejendommelighed*, København 1839)

For hver koloni er skabt en samling af kildecitater ordnet tematisk efter *planlægning af koloniseringen, ejendomsret, opbygning af kolonien, konstruktion af huse, materialer, kontakt til nicobarerne, plantagedrift og sygdomme*. Ovennævnte indgår i en rapport, der vil danne et styrket grundlag for fremtidige undersøgelser på selve Nicobarerne.

Projektets fokus på kolonianlæg har ført til flere nye aspekter. Udveksling af teknik og viden om lokale byggematerialer var nødvendig for opbygningen af de danske kolonier. Bygningerne dannede herved rammen om kulturmødet mellem europæere, nicobarer og de ansatte indiske, malaysiske, burmesiske og kinesiske arbejdere. Forsøgene på at anlægge kolonier førte dog også til konflikter, bl.a. fordi forskellige naturopfattelser mødtes. For nicobarerne var skoven en ressource i sig selv, mens den for danskerne udgjorde en trussel, der kædedes sammen med sygdom. Junglen måtte derfor udryddes for at skabe en rationel plantagedrift og en sikker koloni.

Projektet vil blive publiceret i Tranquebar Initiativets arbejdsrapporter under Nationalmuseet, hvor det også vil være tilgængeligt online.